

BMR 2812 – NEMEK ÉS NYELVHASZNÁLAT (speckoll)
2009/2010 tavaszi félév
Dér Csilla Iлона egy. doc.

Tematika

1. Bevezetés: alapfogalmak, a gendernyelvészet megszületése és intézményesülése.
2. Biológiai nemi különbségek (elsősorban a nyelvhasználat szempontjából).
3. Testbeszédbeli eltérések a nemek között.
4. Nemek és kultúrák.
5. Nemek közti különbségek fonetikai, pszicholingvisztikai szempontból.
6. Nemek közti grammatikai és lexikális különbségek.
7. Szövegszintű és stilisztikai eltérések a nemek nyelvhasználatában.
8. A nemek nyelvhasználati különbségeiről a klasszikus szociolingvisztika szemszögéből.
9. Társalgáselemzés a nemek nyelvhasználatának szempontjából.
10. Nemek és nyelvhasználat az interneten.
11. Kulturális különbségek. Elméletek a társadalmi nemek közti különbségek magyarázatára.
12. Nemi sztereotípiák a nyelvhasználatban.
13. Szexista nyelvhasználat – megoldáskísérletek.
14. Névadási szokások, megszólítások.
15. Összefoglalás, értékelés.

A jegyszerzés feltételei

- Maximum 3 hiányzás a félév folyamán (egyéb hiányzás csak orvosi igazolás ellenében minősül igazoltnak!).
- Félórás kiselőadás tartása az előre megadott szakirodalomból (+ érdemi saját vélemény/kritika fűzése az olvasottakhoz).
- Rövid (5–6 oldal) házi dolgozat benyújtása a szeminárium témájához kapcsolódóan (saját élményen alapuló téma a legjobb!).

Kötelező irodalom

- Cseresnyési László 2004. Férfi nyelv, női nyelv (1+1=1). In: Uő: Nyelvek és stratégiák (avagy a nyelv antropológiája). Budapest: Tinta Könyvkiadó. 78–88.
- Griffin, Em 2001. Nemek és kommunikáció (32–34. fejezet). In: Uő: Bevezetés a kommunikációelméletbe. Budapest: Harmat. 440–484.
- Huszár Ágnes 2009. Bevezetés a gendernyelvészetbe. Budapest: Tinta Könyvkiadó.
- Kegyesné Szekeres Erika 2004. Kollokációk: nemi sztereotípiák és gender-markerek.
<http://www.nytud.hu/NMNYK/eloadas/kegyesne-szekeres.rtf>
- Kiss Jenő 2002. A nemek és a nyelvhasználat. In: Uő: Társadalom és nyelvhasználat. Budapest. Nemzeti. 100–112.
- Reményi Andrea Ágnes 2001. Nyelv és társadalmi nem. In: Replika 45–46: 153–161.
http://www.tarsadalomkutatas.hu/kkk.php?TPUBL-A-606/replika/45_46/TPUBL-A-606.pdf
(más helyekről is letölthető a neten!)
- Tannen, Deborah 2009. Pár-beszéd. Férfi-női kommunikáció. Budapest: Nyitott Könyvműhely.
- Wardhaugh, Ronald 1995. Nyelv és nem. In: Uő: Szociolingvisztika. Budapest: Osiris – Századvég. 282–293.

Ajánlott irodalom

- Barát Erzsébet – Sándor Klára (szerk.) 2007. A nő helye a magyar nyelvhasználatban. (Nyelv, ideológia, média konferencia 1. Szeged, 2005. szeptember 8–9). Szeged: Jatepress
- Barát Erzsébet – Sándor Klára (szerk.) 2009. A nő és a nőiesség sztereotípiái. (Nyelv, ideológia, média konferencia 2.) Szeged: SZTE Könyvtártudományi Tanszék.

- Bodnár Ildikó – Kegyesné Szekeres Erika – Simigné Fenyő Sarolta (szerk.) 2008. Sokszínű nyelvészet „Női szóval – női szemmel”. Genderkutatás a nyelvészetben és az irodalomban. Miskolc: Miskolci Egyetem.
- Boronkai Dóra 2006. A „genderlektusokról” egy szociolingvisztikai diskurzuselemzés tükrében. In: Szociológiai Szemle 2006/4: 64–87. <http://www.socio.mta.hu/mszt/20064/004.pdf>
- Butler, Judith 2005. Jelentős testek. A „szexus” diszkurzív korlátairól. Budapest: Új Mandátum.
- Butler, Judith 2007. Problémás nem. Feminizmus és az identitás felforgatása. Budapest. Balassi.
- Dér Csilla Ilona 2006. A társadalmi nemek és az internetes kommunikáció. In: Klaudy Kinga – Dobos Csilla (szerk.) A világ nyelvei és a nyelvek világa. A XV. Magyar Alkalmazott Nyelvészeti Kongresszus előadásai. Miskolc, 2005. április 7–9. 2/2. kötet. Pécs–Miskolc: MANYE – Miskolci Egyetem, 161–167.
- Dér Csilla Ilona 2009. Ki a/mi a *feminista*? – sztereotípiák az internetes vitaforumok résztvevőinek körében. In: Baráth Erzsébet – Sándor Klára (szerk.) A nő és a női(es)ség sztereotípiái (Nyelv, ideológia, média 2.). Szeged: SZTE Könyvtudományi Tanszék. 175– 196.
- Greer, Germaine 2002. A kasztrált nő. Budapest: Corvina.
- Cameron, Deborah 2003. Gender and Language Ideologies. In: Holmes, Janet – Meyerhoff, Miriam (eds): Handbook of Language and Gender. Malden – Oxford – Melbourne – Berlin: Blackwell. 447–467.
- Herring, Susan C. 2003. Gender and Power in Online Communication. In: Holmes, Janet – Meyerhoff, Miriam (eds): Handbook of Language and Gender. Malden – Oxford – Melbourne – Berlin: Blackwell. 202–228.
- Kegyesné Szekeres Erika 2005. A nemi identitás pozicionálásának és kategorizálásának explicit nyelvi markerei. In: Cs. Jónás, Erzsébet – Székely, Gábor (szerk.): Nyelvek és nyelvoktatás Európa és a Kárpát-medence régióiban. A XIV. Magyar Alkalmazott Nyelvészeti Kongresszus előadásai. Pécs – Nyíregyháza: MANYE – Bessenyei György Kiadó. 177–181.
- Kegyesné Szekeres Erika 2006. Társadalmi nem és nyelvhasználat: a magyar nyelvre vonatkozó kutatások rövid története. In: Kegyesné Szekeres Erika – Simigné Fenyő Sarolta (szerk.): Sokszínű nyelvészet. Alkalmazott nyelvészeti gender-kutatás. Miskolc: Miskolci Egyetem Alkalmazott Nyelvészeti Tanszéke. 61–80.
- Kegyesné Szekeres Erika – Simigné Fenyő Sarolta (szerk.) 2006. Sokszínű nyelvészet. Alkalmazott nyelvészeti gender-kutatás. Miskolc: Miskolci Egyetem Alkalmazott Nyelvészeti Tanszéke. (A kötelező irodalomban nem szereplő további írások.)
- Kegyes Erika – Huszár Ágnes (Hrsg.) 2008. Genderbilder aus Ungarn. Ergebnisse der ungarischen Genderforschung. Verlag Dr. Kovač, Hamburg
- Lévai Katalin 2000. A nő szerint a világ. Budapest: Osiris.
- Samel, Ingrid 1995. Einführung in die feministische Sprachwissenschaft. Berlin: Erich Schmidt Verlag.
- Schleicher Nóra 2006. Paradigmaváltások: A társadalmi nem és a nyelvhasználat kutatásának rövid története. In: Kegyesné Szekeres Erika – Simigné Fenyő Sarolta (szerk.): Sokszínű nyelvészet. Alkalmazott nyelvészeti gender-kutatás. Miskolc: Miskolci Egyetem Alkalmazott Nyelvészeti Tanszéke. 39–50.
- Talbot, Mary 2003. Gender Stereotypes: Reproduction and Challenge. In: Holmes, Janet – Meyerhoff, Miriam (eds): Handbook of Language and Gender. Malden – Oxford – Melbourne – Berlin: Blackwell. 468–486.
- Tannen, Deborah 2001. Miért értjük félre egymást? Budapest: Tinta Kiadó.

Kiselőadáshoz szakirodalmak

1. Bogaers, Iris 2006. A társadalmi nem a felvételi beszélgetésekben. In: Huszár Ágnes (szerk.): A családi nyaggyatástól a munkahelyi nyelvhasználatig. Szociolingvisztikai olvasmányok magyar nyelven. Budapest: Pécsi Tudományegyetem Nyelvtudományi Doktori Iskola – Tinta Könyvkiadó. 66–72.

2. Boxer, Diana 2006. Nyaggatás: A családi konfliktus színtere. In: Huszár Ágnes (szerk.): A családi nyaggatástól a munkahelyi nyelvhasználatig. Szociolingvisztikai olvasmányok magyar nyelven. Budapest: Pécsi Tudományegyetem Nyelvtudományi Doktori Iskola – Tinta Könyvkiadó. 13–25.
3. Susan Gal 2001. Beszéd és hallgatás között. In: Replika 45–46: 163–189.
4. Pete István 2000. Férfinyelv-e a magyar? Magyar Nyelvőr 124: 108–115.
<http://www.c3.hu/~nyelvor/period/1241/124110.htm>
5. Huszár Ágnes 2009. *Mit keres egy ilyen aranyos hölgy a politikában* avagy miért ne lépünk bele a pozitív előítélet csapdájába? In: Barát Erzsébet – Sándor Klára (szerk.) 2009. A nő és a nőiesség sztereotípiái. (Nyelv, ideológia, média konferencia 2.) Szeged: SZTE Könyvtártudományi Tanszék. 109–114.
6. Kegyesné Szekeres Erika 2009. Közmondások, szólások sztereotipikus nő- és (férfi)képe. In: Barát Erzsébet – Sándor Klára (szerk.) 2009. A nő és a nőiesség sztereotípiái. (Nyelv, ideológia, média konferencia 2.) Szeged: SZTE Könyvtártudományi Tanszék. 115–131.
7. Simigné Fenyő Sarolta: Maszkulin és feminin referenciák a fordításban. In: Barát Erzsébet – Sándor Klára (szerk.) 2009. A nő és a nőiesség sztereotípiái. (Nyelv, ideológia, média konferencia 2.) Szeged: SZTE Könyvtártudományi Tanszék. 145–153.
8. Dede Éva 2007. Miért lesz a nőből hölgy? A nők önmegnevezése a mai magyar társkereső hirdetésekben. In: Barát Erzsébet – Sándor Klára (szerk.) 2007. A nő helye a magyar nyelvhasználatban. (Nyelv, ideológia, média konferencia 1. Szeged, 2005. szeptember 8–9). Szeged: Jatepress. 179–190.
9. Lóránd Zsófia 2007. „Találkoztam már katona hölgyekkel is...” A nemek megjelenítése politikai szövegekben Magyarországon. In: Barát Erzsébet – Sándor Klára (szerk.) 2007. A nő helye a magyar nyelvhasználatban. (Nyelv, ideológia, média konferencia 1. Szeged, 2005. szeptember 8–9). Szeged: Jatepress. 67–76.
10. Sándor Klára 2006. Az ország háziasszonyai. In: Kegyesné Szekeres Erika – Simigné Fenyő Sarolta (szerk.) 2006. Sokszínű nyelvészet. Alkalmazott nyelvészeti gender-kutatás. Miskolc: Miskolci Egyetem Alkalmazott Nyelvészeti Tanszéke. 101–112.
11. Schleicher Nóra 2007. „Nem csak egy kis szőke kislány vagyok!” – Társadalmi nem és nyelvhasználat a munkahelyen. In: Barát Erzsébet – Sándor Klára (szerk.) 2007. A nő helye a magyar nyelvhasználatban. (Nyelv, ideológia, média konferencia 1. Szeged, 2005. szeptember 8–9). Szeged: Jatepress. 275–289.
12. Boronkai Dóra 2007. Női jellemzők nyelvi reprezentációja meséinkben. In: Barát Erzsébet – Sándor Klára (szerk.) 2007. A nő helye a magyar nyelvhasználatban. (Nyelv, ideológia, média konferencia 1. Szeged, 2005. szeptember 8–9). Szeged: Jatepress. 255–264.
13. Kegyesné Szekeres Erika 2008. Nyelvi szexizmus és szexista nyelvhasználat a magyar nyelvben. In: Kegyesné Szekeres Erika – Simigné Fenyő Sarolta (szerk.) 2006. Sokszínű nyelvészet. Alkalmazott nyelvészeti gender-kutatás. Miskolc: Miskolci Egyetem Alkalmazott Nyelvészeti Tanszéke. 91–100.
14. Fercsik Erzsébet 2007. Magyarországi asszonynevek a 21. század küszöbén – megőrizni vagy megváltoztatni. In: Barát Erzsébet – Sándor Klára (szerk.) 2007. A nő helye a magyar nyelvhasználatban. (Nyelv, ideológia, média konferencia 1. Szeged, 2005. szeptember 8–9). Szeged: Jatepress. 159–167.
15. Fercsik Erzsébet 2009. Lacus és Micike. A férfi- és női becenevekről. In: Barát Erzsébet – Sándor Klára (szerk.) 2009. A nő és a nőiesség sztereotípiái. (Nyelv, ideológia, média konferencia 2.) Szeged: SZTE Könyvtártudományi Tanszék. 154–162.

Kiselőadások a 6. héttől lesznek, egy órán ketten adnak elő, egyenként legfeljebb fél órában!